

Achtergrond en doelstelling

De Stichting Ecologische Landbouw Projecten Ghana (ELPG) bestaat sinds 1975. De ELPG maakt zich sterk voor de ontwikkeling van ecologische landbouw in het noorden van Ghana. Door verspreiding van kennis en het actief ondersteunen van ecologische landbouwinitiatieven streeft de ELPG in de eerste plaats naar meer voedselzekerheid voor mensen in Noord Ghana. Daarbij is het de overtuiging van de ELPG dat toepassen van ecologische landbouw leidt tot:

- Een betere bodemstructuur en vruchtbaardere bodem;
- Een betere waterhuishouding van diezelfde bodem (beter bestand tegen droogte);
- Hogere landbouwopbrengsten met daarbij een verminderde afhankelijkheid van schaarse goederen zoals kunstmest, pesticiden e.d.;
- Vertrouwen op eigen kunnen, grotere saamhorigheid en vooral verbeterde leefomstandigheden door het bieden van een lokaal (inkomen) perspectief.

Werkwijze

Bestuursleden van de ELPG hebben doorgaans langjarige ervaring en betrokkenheid met internationale samenwerking en/of ecologische landbouwontwikkeling. De meesten hebben langjarige werkervaring in (West-)Afrika. Jaarlijks bezoekt een delegatie van het bestuur de projectpartners en projecten, al geldt dit niet voor het afgelopen jaar. Dit heeft uiteraard alles te maken met de coronapandemie in combinatie met alle maatregelen en reisbeperkingen. In de regel gaat de ELPG een langjarige werkrelatie aan met een lokaal project, ondersteund door een lokale, Ghanese NGO. Samenwerking en langjarige relaties zijn de ruggengraat van onze werkwijze. In onze werkwijze is veel aandacht voor (aansluiten bij) lokale kennis en gebruiken, de rol en positie van meisjes en vrouwen, verbetering van voedingssituatie in huishoudens en stimulering van inkomens genererende activiteiten.

Bestuur

Eind december 2021 bestond het bestuur uit:

Voorzitter:	de heer C. van Veluw (Kees)
Secretaris:	de heer E. Hagelen (Emile)
Penningmeester:	de heer S.J.F. Kruitwagen (Steef)
Lid:	mevrouw Dorland (Sylvia)
Lid:	mevrouw M. Adriaanse (Marretje)
aspirant bestuurslid:	mevrouw Anicha Diemkoudre

Het bestuur komt circa zeven keer per jaar bij elkaar om de lopende zaken en nieuwe initiatieven te bespreken. Alle bestuursleden doen dit werk onbezoldigd; er wordt geen vacatiegeld verstrekt. Eventuele onkosten kunnen vergoed worden op declaratiebasis (reis- en verblijfkosten, porti e.d.). Voor het bijwonen van bestuursvergaderingen worden in de regel geen (reis)kosten vergoed.

Het coronajaar 2021 is uiteraard een bijzonder jaar geweest. De lockdowns, reisrestricties en diverse maatregelen hebben behoorlijke invloed gehad op de resultaten van het afgelopen jaar. Alle bestuursvergaderingen hebben digitaal plaatsgevonden. Verder is er online contact geweest met onze projectpartner in Walewale, zelfs toen hij de UN Climate change Conference UK in Glasgow bezocht. Hij was spreker in een paneldiscussie over Small Farmers in Africa en heeft voor het eerst in zijn leven een Europees land bezocht. We hebben van alles geprobeerd om hem een tussenlanding te laten maken in Amsterdam, maar dit bleek met visa en corona maatregelen helaas onmogelijk.

Projecten en activiteiten

GIOSA:

Begin 2021 zijn we gestopt met de ondersteuning van de landbouwpraktijkschool in Sirigu die we al een tiental jaar ondersteunden. Het lukte niet om de school echt van de grond te krijgen, ondanks de verwoede pogingen in de voorafgaande jaren. Zelfs de interventie geïnitieerd door de ELPG en uitgevoerd door het Ghanese David Millar *Institute for Transdisciplinary and Development Studies* (MITDS), heeft geen vruchten afgeworpen. Het was een bijzonder moeilijke beslissing maar we konden en wilden niet doorgaan met een project waar geld naar toe gaat, maar waar geen educatieprogramma van de grond komt. We hebben de financiën die anders naar de school gegaan waren, gebruikt om vijf waterputten in de regio te realiseren.

CEAL: onze projectpartner in Walewale

Het Center for Ecological Agricultural Livelihoods (CEAL), www.cealghana.org wordt geleid door Issifu Jobila Sulemane. Hij is erg actief in de regio rondom Walewale met het bevorderen van ecologische landbouw. Samen met Pompen is Leven, ook een kleine ontwikkelingsorganisatie gericht op water, helpt de ELPG Issifu Jobila en Yussif Abdul-Rahaman bij het aanleggen van druppelirrigatie tuinen van ca 0.4 hectare. In 2020 zijn er 15 aangelegd en in 2021 opnieuw 15. De eigenaren (man/vrouw) leggen zelf ook ca. € 500,- bij. Ze krijgen hiervoor een waterput, een touwpomp, het stuk grond wordt omheind en ze krijgen training in groenteteelt, agroforestry, veehouderij en boekhouden. Bij het overdragen van kennis wordt gebruik gemaakt van het zogenaamde farmer-to-farmer¹ principe. De financiële verantwoording geschiedt onder het regime van de Wilde Ganzen. Dit project wordt ook ondersteund door ENZA zaden, Wilde Ganzen, Koppert Foundation en nog twee particuliere financiers.

Verder stimuleert Corona compostering

Het was paniek in Ghana toen in maart 2020 corona uitbrak. Transport lag stil. Scholen dicht, de vele lokale markten waar voedsel ver-en-gekocht wordt waren gesloten, mondkapjes op en 1,5 meter afstand houden. Vrachtwagens die goederen vervoeren naar het Noorden bleven staan in de havens bij Accra. Zo kwam er dus geen kunstmest, bestrijdingsmiddelen, gereedschap enz. meer naar het Noorden. De boeren bleven daar zitten zonder inputs terwijl het groeiseizoen in mei begint.

Het regenseizoen duurt tot november, althans dat was zo tot 15 jaar geleden. Sinds 2010 zijn de regens onbetrouwbaar en is regenafhankelijke landbouw erg risicovol. Als de regens stoppen nadat de mais en sorghum gekiemd zijn, dan verdrogen de kiemplantjes. Zeker de percelen die al een aantal jaren met kunstmest bemest zijn. In deze grond is de organische stof zo laag dat het geen water meer vasthoudt. De enkele boer die compost toepast, is beter af; zijn/haar gronden houden meer vocht vast en de kiemplanten overleven droge periodes beter. Boeren die compost gebruiken, hebben meer oogstzekerheid en vaak een iets hogere opbrengst dan boeren die kunstmest gebruiken. Er is nog een extra voordeel van het gebruik van compost. Mevrouw Mariama legt uit: *'Compost unites the soil and also our community'* (Compost houdt de bodem bij elkaar en ook onze gemeenschap). Dat zit zo. Compost maken gebeurt in groepen. De ene dag maken ze compost bij boer Ayamga, de volgende dag bij boerin Mariama. Ze gaan door totdat er bij iedereen een composthoop ligt.

Dit samenwerken in groepen vergroot het vertrouwen in elkaar en maakt de gemeenschap sterker. Desondanks wordt er toch veel kunstmest gebruikt. Vooral omdat het minder zwaar werk is vergeleken met compost maken. Maar dit veranderde allemaal toen de corona uitbrak. De boeren

¹ Farmer2farmer houdt in dat er boeren opgeleid worden en dat ieder van deze boeren vervolgens een aantal andere boeren gaat opleiden. Op deze wijze wordt kennis in hoog tempo verspreid.

stonden op de stoep bij de lokale organisatie CEAL (Centre for Ecological Agriculture and Livelihoods) in Walewale in Noord Ghana. CEAL heeft al 15 jaar ervaring met boerenhuishoudens te trainen in composteren. CEAL moest zo snel en zoveel huishoudens als mogelijk leren hoe je compost maakt en toepast. Hun oude manier, studiegroepen, zou niet voldoen. De hoeveelheid boeren die dan bereikt wordt, is beperkt want CEAL heeft maar vier trainers die studiegroepen kunnen begeleiden. Er is geen geld om meer trainers aan te stellen. Crisis dus. Eind maart 2020 was er intensief app-verkeer tussen Issifu, de manager van CEAL, en ons in Nederland. Wij kennen Issifu nu al zo'n 15 jaar en we weten inmiddels wel wat voor 'blad we in de composthoop' hebben. Crisis betekent letterlijk 'ommekeer'. Samen kwamen we tot de conclusie dat we de oude manier van trainingen overboord gaan gooien en beginnen met de 'Farmer to Farmer-approach' (F2F; van boer tot boer). In vorige nieuwsbrieven hebben we daar ook al over geschreven. Het F2F-concept is in Zuid-Amerika ontstaan en erg succesvol. Juist omdat het in korte tijd veel mensen bereikt, goedkoop is en de gemeenschapszin vergroot. F2F houdt in dat je 10 boeren selecteert waarvan je denkt dat zij goede trainers zijn. Op hun beurt trainen zij 10 burens, familieleden en vrienden, die op hun beurt weer 10 boeren uit hun omgeving trainen. Zo kan het snel gaan: $10 \times 10 \times 10 = 1000$ boeren in een paar maanden is mogelijk. Veel meer dan met studiegroepen. In het bestand van CEAL van de afgelopen jaren waren al snel 10 geschikte boerentrainers (m/v) gevonden. In April 2020 werden in een week de eerste 10 boeren opgeleid. Zij kregen een opfriscurso in een nieuwe methode van composteren. Hopen van 2 m³ goed verteerbaar materiaal (gewasresten, dierlijke mest, as van het huishouden, boombladeren) worden natgemaakt en gemengd, afgedekt met een stuk plastic, na elke 2 weken opnieuw gemengd en bewaard en dan heb je binnen 4-6 weken goed verteerde compost. Met die hoeveelheid kun je circa een halve hectare mais of sorghum bemesten. En als alles goed gaat levert dit 14 zakken mais op van 100 kg, waarvan een gezin met een paar kinderen het hele jaar kan eten.

In april 2020 is CEAL begonnen met 10 boeren. In december 2020 waren er 1700 boeren getraind. Eind november 2021 stond de teller op 4756 boerengezinnen, waarvan 40% vrouwen. Gemiddeld oogsten boeren als ze helemaal geen kunstmest of compost gebruiken 4 zakken van 100 kg per 0.4 ha. Gebruiken ze kunstmest of compost dan varieert de opbrengst tussen de 10 en 14 zakken. Kunstmest kost geld en dat hebben veel boeren niet aan het begin van het groeiseizoen. De eventuele reserves of spaargelden zijn opgegaan om de droge tijd te overleven. Compost maken kost geen geld, wel veel arbeid. Omdat er geen kunstmest op de markt was, moest men wel gaan composteren. Corona kunnen we niet verslaan maar we kunnen wel compost maken. Corona heeft gelukkig niet doorgezet op het platteland van Noord Ghana. Er zijn niet echt meer mensen gestorven dan in de jaren voor corona. Waarom dit zo is, is onduidelijk. Het kan zijn dat het virus beter gedijt in koudere klimaten zoals Nederland. Het kan ook zijn dat de algemene weerstand tegen ziekten bij Afrikanen groter is dan bij Europeanen. Hoe het ook zij, corona heeft een grote slinger gegeven aan het gebruik van lokale middelen. Want naast het maken van compost is er ook veel belangstelling voor het maken van botanische middelen tegen ziekten en plagen in gewassen en dieren. Oude traditionele middelen worden weer uit de kast gehaald en opnieuw getest en verbeterd. Mensen worden daardoor onafhankelijker en zich meer bewust van hun eigen kracht.

Ongeplande initiatieven

Naar aanleiding van de overstromingen bij Madish in Kbori heeft de ELPG noodhulp verleend, die voornamelijk bestond uit (40) zakken mais.

Het Sirigu water project

Bij ieder bezoek aan Ghana gaan we langs bij Madam Augustina, die in de buurt van Sirigu woont en die een belangrijke organisatorische en verbindende rol heeft in haar community. Ook in haar community is de beschikbaarheid van (veilig) drinkwater een probleem, laat staan water voor irrigatie van groentetuinen. Omdat we nog geld in kas hadden, hebben we Yussif Abdul-Rahaman gevraagd om te onderzoeken of een aantal putten in de regio gerealiseerd zou kunnen worden.

Yussif is van de Ghanese ngo Pumping is Life en werkt al jaren samen met 'onze' projectleider Issifu. Op basis van een aantal selectiecriteria (onder andere geologie, eigen financiële bijdrage, ervaring of interesse in biologische landbouw en toestemming), zijn er vijf communities geselecteerd. Uiteraard is het traject in iedere community gestart met een bijeenkomst onder de mangoboom. Na het geologisch en organisatorisch vooronderzoek, is de diverse hardware aangeschaft en is er gestart met daadwerkelijk boren. Zoals ook bij alle andere projecten het geval is, worden hier zogenaamde Water, Sanitation and Hygiene (WASH) Teams gevormd. Zo'n comité ziet toe op het project, krijgt een degelijke opleiding en begeleiding tot de overdracht van de putten. Rekening houden met toekomstig onderhoud, is inmiddels een onmisbaar aspect. De verwachting is dat in maart 2022 de projecten volgens planning zijn afgerond en dat in vijf communities schoon drinkwater én water voor het irrigeren van groentetuinen beschikbaar zal zijn.

Prijzen voor Compost boeren

Rafia Suley en David Sundow hebben op 3 december, de National Farmer's Day in Ghana, een prijs gekregen van de lokale overheid voor *'Your outstanding performance in promoting and practicing composting and application in your community during the 2020/21 farming season'*. (Je uitstekende prestatie in het stimuleren en toepassen van compostering in je dorp in het teeltseizoen 2020/21).

Daar waren ze natuurlijk erg blij mee! De prijs bestaat uit een oorkonde, een kapmes en een paar *'Wellington boots'* (laarzen). Wij zijn er natuurlijk ook erg blij mee: het composteren wordt gezien door de overheid en gewaardeerd. David Sundow is een oude bekende voor ons. Hij composteert al een jaar of tien. Ook selecteert hij zijn eigen zaaizaad door steeds de grootste zaden te gebruiken om in het volgende seizoen te gebruiken als zaaizaad. Hij produceert ca. 4000 kg mais op een hectare. Er is geen honger in zijn huishouden en hij deelt zijn kennis graag met iedereen.

Activiteiten in Nederland

De ELPG is lid van het "Holland Ghana Platform", een netwerk van organisaties actief in het noorden van Ghana en van Partin/Wilde Ganzen, de koepelorganisatie van Particuliere Initiatieven. Het "Holland Ghana Platform" hield een bijeenkomst in Ede op 15 februari 2020. In verband met de pandemie is er in 2021 geen live-bijeenkomst georganiseerd.

Op 9 oktober 2021 bezochten we de Wilde Ganzen-Partindag 2021 met als thema 'Samen leren wereldwijd'. Dit is ook een prima gelegenheid voor netwerken en hierdoor is samenwerking met de stichting Barbarugo tot stand gekomen. Deze stichting heeft ervaring met de inzet van bamboe en er is een proefproject gestart om te onderzoeken hoe de teelt van bamboe een aanvulling kan zijn voor de biologische landbouw in Ghana. Bamboe kan als aanvullend gewas jarenlang zorgen voor een aanvulling van het inkomen, doordat het andere markten bediend dan de voedselmarkt. Het kan lokaal gebruikt worden voor bijvoorbeeld bouwdoeleinden en als brandstof. Doordat bamboe alleen de eerste paar maanden water nodig heeft en daarna ongevoelig is voor langdurige droogte, kan het goed dienen als eerste aanplant om een gunstig microklimaat te creëren. Met een hagensysteem kunnen perceeltjes gevormd worden binnen de bamboe. In sommige gebieden met waterschaarste kan de opkweek van de bomen misschien net te veel vragen, waar de bamboe het wel doet. Na een half jaar heeft de bamboe geen extra water meer nodig, maar begint het wel al bescheiden schaduw te geven. Jonge aanplant van bomen en/of andere voedselgewassen zullen makkelijker aanslaan in die schaduw. De bamboe is te zien als een soort katalysator bij het opnieuw leven inblazen van geërodeerde gronden. Doordat de bamboe niet droogtegevoelig is, hebben de boeren ook nog een inkomen op het moment dat teelten van voedselgewassen aal gevolg van klimatologische omstandigheden een jaar mislukt zijn. Zo wordt er gedacht aan het leveren van brandstof voor hoogovens die nog gebouwd gaan worden bij een paar ijzermijnen, er is contact met een

meubelmakerij en er wordt gezocht naar nog meer toepassingen en het opzetten van fabrieken in Ghana. Dit is nog in ontwikkeling. Wanneer dit lukt, wordt het een goed renderend gewas.

Media

Naast de website en facebook, zijn er in mei en december van dit jaar weer de gebruikelijke nieuwsbrieven verstuurd naar onze donateurs en andere relaties. Een aanzienlijk deel van de nieuwsbrieven wordt nog op papier verstuurd, ondanks een oproep tot aanmelding voor de digitale nieuwsbrieven. Afgelopen jaar is extra aandacht besteed aan het weer actualiseren van de website.

Financiën van de ELPG

Inkomsten en uitgaven jaar 2021 ELPG	
Inkomsten 2021	
Giften particulieren	€ 10.175
Giften stichtingen, scholen, instellingen, bedrijven	€ 35.000
	€ 45.175
Uitgaven 2021	
Projectkosten	
CEAL	
Emergency aid for West Mamprusi area	€ 6.000
Emergency aid Kobori	€ 2.000
Farmer-to-farmer project	€ 16.000
Pompen = Leven	
Irrigatieproject	€ 18.587
Com Potable Water Supply Project Sirigu Area	€ 16.000
	€ 58.587
Overige kosten	
Communicatiekosten	€ 358
Bankkosten	€ 234
Algemene en bestuurskosten	€ 200
	€ 792
Inkomsten minus uitgaven 2021	-€ 14.203